

V Praze, 10. září 2011

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název bakalářské práce: Fotografická dokumentace v archeologii

Další údaje: Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav pro klasickou archeologii

Autor: Tereza Dobrovodská

Vedoucí práce: PhDr. Ladislav Stančo, Ph.D.

Posudek vypracoval: PhDr. Pavel Titz, Ph.D.

Předložená bakalářská práce má celkem 53 stran, z toho dvě strany tvoří soupis použité literatury a sedm stran tvoří obrazová příloha s popisky a zdroji obrázků.

Autorka si klade za cíl obecně pojednat o využití různých druhů fotografie v archeologii, především současné, nevyhýbá se však ani některých historickým exkurzům, které s tématem okrajově souvisejí.

Vedle úvodu a závěru práce obsahuje celkem osm tematicky zaměřených kapitol. V úvodu si autorka konkrétněji vymezuje své cíle a nastiňuje i obsah práce. V kapitole číslo 2 (úvod je číslován) se autorka věnuje historii fotografie jako média, popisuje její postupný a nesnadný vznik i její přechod k digitálnímu formátu. Poté přibližuje vývoj užívání fotografie v archeologii. Kapitola 3 zasvětila vyjasnění základních fotografických pojmů. Kapitola 4 pojednává o letecké fotografii, jejích principech, možnostech i limitech. Pátá, celkem stručná kapitola je věnována archeologické prospekci a fungování fotografie v ní. Následující kapitola je konečně věnována terénnímu výzkumu a fotografování při něm. Zde se věnuje jednotlivým typům archeologických situací a jejich fotografování. Kapitola 7 pojednává o postexkavační fotodokumentaci nálezů s ohledem na jejich různá specifika. Následuje kapitola o přípravě snímků k jejich publikaci se zajímavou informací o autorských právech. Poslední kapitola se věnuje fotogrammetrii. Práci uzavírá stručný, fakta rekapitulující závěr.

Předložená bakalářská práce je z hlediska úpravy, jazykové úrovně a gramatiky velice dobře zvládnutá, chyby tohoto druhu se v ní až na nepatrné výjimky pramenící spíše z nepozornosti nevyskytují. K obsahu práce si však dovoluji vznést několik připomínek, snad pramenících z osobních zkušeností:

Předně se domnívám, že autorka mohla ve své práci postupovat více teoreticky, zvažovat smysl a samotnou potřebu obrazového záznamu v archeologii a v tomto smyslu i učinit více v bádání o historii tohoto média v archeologii. Mám za to, že je to destruktivní povaha terénního archeologického výzkumu, který nás vede k veškeré dokumentaci a i té fotografické, která tak přispívá k „virtuální“ existenci likvidovaných lokalit.

Mohla rovněž nejstarší archeologické snímky (z monografií a periodik ve světě a pro srovnání u nás) nabídnout čtenáři v obrazové příloze a diachronně sledovat metodologii archeologické fotografie ve starých publikacích (užití měřítko, severky, dalších úprav fotografií apod.). Bylo by to patrně zajímavější než popis vzniku fotografie jako takové.

Podobně je zajímavou otázkou prvního využití digitální fotografie v archeologii ve světě a u nás, což by však předpokládalo autorčino dotazování se v institucích v archeologii činných.

Zde spatřuji asi zásadní nedostatek práce: proč autorka nesestavila např. dotazník, který by v těchto institucích nechala vyplnit a získala tak zajímavý korektiv jejích idealistických tvrzení. Praxe se zdá být často jiná. V naprosté většině případů se fotí na automatický režim, přinejmenším v terénu nikdo hloubku ostrosti nebo ISO neřeší apod. Na těchto informacích pak mohla autorka

ukázkově předvést ideální postupy s výměnami objektivů, blesky, odraznými plochami atd. Zajímalo by mne, kolik archeologů dnes například (srv. kap. 3.9.) vůbec a kdy odkládá standardní digitální fotoaparát. Podobně se lze ptát, na kolika archeologických výzkumech se dnes lze setkat s fotografickou věží a pokud většinou ne, jakou cestou ve tyto situace řeší?

Oproti autorčinu tvrzení v úvodu se domnívám, že hlavní výhodou digitální fotografie je její nízká cena a možnost ji okamžitě zkontrolovat.

Proč mají některé osobnosti v práci zmíněné data narození a úmrtí a jiné ne?

Kapitola 4 o letecké archeologii se věnuje více letecké archeologii než fotografii v ní. Autorka zde nevysvětluje některé specializované termíny jako: „spektrozónální materiál“ (s. 22), třebaže právě tento jev by stál za přiblížením, zde jde o svrchovaně fotografickou záležitost. V této kapitole pojednává o ukládání dat, třebaže se týká jakéhokoli využití digitální fotografie, nejen při létání – mohlo by být samostatnou kapitolou, která by pojednala nejen o stávající praxi, ale také o výhledech do budoucna.

Na s. 27 autorka nepřímě srovnává kvalitu lidského zraku s fotoaparátem. Obávám se, že oko je pořád lepším orgánem a ne naopak.

Mnohokrát autorka naráží na „správné světlo“ pro konkrétní typ situace. Proč v obrazové příloze nepředvede, jaké jsou rozdíly mezi slabým šikmým a ostrým kolmým světlem apod.? A když v šesté kapitole pojednává o tom, co všechno na snímcích být má, nezminí ono praktické, co tam být nemá (nářadí, osobní věci, neuklizená hlína...).

Oproti tvrzení na s. 32 neukazuje obrázek 9 vertikální snímek hrobu!

Současná archeologie se věnuje především záchranným výzkumům a většina z nich probíhá v městských centrech. Zde pak autorka opomíjí častou situaci vedení výzkumu v interiéru domů (temných, jen uměle osvětlených sklepech) a nebo druhou stranu mince, tj. zimní výzkumy v uměle zastřešených/zaplachtovaných prostorech resp. velkých stanech. Zde jsou opět velice extrémní světelné podmínky.

Ke kapitole 9 mám následující: to jak je zde pojednáno o fotogrametrii nemá s archeologickou praxí mnoho společného. Ano, lze takto popisovaným způsobem dokumentovat movité nálezy (jak je uvedeno na přiložených obrázcích), nechť však autorka prakticky doloží, že se tak v archeologii masově či alespoň nějak děje. Místo tohoto způsobu dokumentace je v archeologii praktikována fotogrametrie geodeticky zaměřených dílčích fotografií lokality, které je v příslušném software možné poskládat tak, že vytvoří celkový pohled na lokalitu a situace na ní. Jde tedy i zde o redukující 2D zobrazení.

Naopak zde postrádám kapitolu o taktě fotografii využívající nové metodě 3D scanu významných, leč nepřežívajících částí lokality jako zatímního vrcholu archeologické dokumentace, který se již reálně stal součástí našich metod.

A konečně, autorka v textu neodkazuje na všechny obrázky. Jaká je tedy jejich role v práci?

S ohledem na výše řečené a přes připomínky mám za to, že autorka i přes výtky prokázala svou schopnost práce s odborným textem i schopnost takový text vytvořit se všemi jeho náležitostmi formálními, strukturálními i obsahovými. Využila většinu dostupných a relevantních zdrojů informací. V zadaném tématu se zorientovala a její bakalářská práce splňuje nároky na takovou práci kladené.

Proto doporučuji předloženou diplomovou práci k obhajobě a bude-li úspěšná, navrhuji ji hodnotit jako VELMI DOBROU.

PhDr. Pavel Titz, Ph.D.

Ústav pro klasickou archeologii

Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Celená 20

110 00 Praha 1